

DİL VE ZİHİN

İletişim çok karmaşık bir süreç ve bu süreci oluşturan öğeler sayısız ama bu öğelerden bazıları bütün insanların yaşamlarının ve insan oluşlarının önemli bir parçası. İletişim Bilimini Temelleri'nde bu öğeler şu şekilde sıralanıyor: kaynak, ileti, ileti kodu, kodlama-kod açma, kanal, alıcı, iletişimin etkileri, yansıma, toplayıcı yankı (Haluk Yüksel: 1988).

Buradaki süreç öğelerinin hepsi birbirini tamamlayıcı ve bunları birbirinden ayırmamız olanaksız ama bunlardan biri bütün insanların kullandığı ve aynı derecede yakın olduğu bir olgu : kanal(burada dil olarak sınırlandıracağız). Kanalin türü iletişimin nasıl gerçekleştiğine göre değişebilir fakat burada bizi ilgilendiren bu kanallardan aşağı yukarı her insanın kullandığı ve iletişim denilince ilk akla gelen unsur yani dil ve dilin karmaşık yapısı. İnsanlar için yemek içmek kadar yaşamsal olan dilin belki de en önemli özelliği tek bir canlı türüne ve onun verimlerine ait olması ; insan zihninin bir ürünü ,taşıyıcısı ve şekillendiricisi olması. Bu haliyle dil insan zihninin karmaşık yapısı içinde birincil önemi olan bir unsur. Dil yapısı gereği zihinle iç içedir; zihinle olan ilişkisi daha çok onun bir ürünü , bir çıktısı olması yönündedir. Zihni kısaca düşünce olarak sınırlandırarak olursak düşünce dilden bağımsızdır ve düşünceyi dilin varlık sebebi olarak kabul edilebiliriz.

İnsanlar dil olmadan düşünemezler mi ya da dili tam olarak kullanamayanlar zihinsel kapasitelerinin hepsini kullanamıyorlar mı? Bu sorulara çok kesin cevaplar vermek bizi yanıltabilir. Çünkü dil çok yönlü bir olgu ve bizim ona olan yaklaşımımıza göre konunun içeriği de büyük oranda değişiklik gösterebilir. Örneğin bu soruyu evet diye yanıtlayacak olursak dili tam olarak kullanamayan küçük çocuklar, dilsizler ve sağırın zihni kapasitelerini tam olarak kullanamadıklarını kabul etmiş oluruz ve dilin sadece insanlara özgü konuşma yetisi olan yönüne bakmış olacağız oysa dil sadece konuşma yetisinden ibaret değil. Konuşma yetisi dilin sadece bir yönü. Bunun yanında sağır ve dilsiz insanların da zihinsel kapasitelerini konuşma yetisine sahip olanlar kadar kullandıkları biliniyor. Küçük çocuklarda ile belli zihinsel kalıpların var olduğu ve bunların büyüdükçe geliştiği ve zamanla daha iyi kullanıldığı bilinen bir gerçek.

Dil ile düşünce arasındaki bir diğer ilişki, dilin düşüncenin şekillenmesinde ve iletilmesinde temel bir rol almasıdır. Bu ilişkiyi Beneviste şöyle açıklıyor : "Kuşkusuz konuşulan biçimiyle dil "demek istediğimizi" iletmek için kullanılır. Bu "demek istediğimiz","kafamızdaki" ya da "düşüncemiz" diye ya da ruhsal yapı olarak .vb. dışında, kendi başına tanımlanması oldukça güç bir düşünce içeriğidir . Bu içerik dile getirilebildiğinde ve yalnızca bu durum içinde biçim alır. Her olanaklı anlatım İlk bakışta dil içine döküldüğü kalıplardan bağımsız olarak var olduğu düşünülebilir ve bu kısmen de doğrudur. Çünkü dil onu taşıyan göstergelerin öz niteliğinden bağımsızdır. Bunun yanında bu göstergelerin belli bir toplumda, belli bir kültürel yapı içinde ve belli bir zaman diliminde oluştuğu göz ardı edilmemelidir. Kullanılan göstergelerin düşünceyi şekillendirmesini bu anlamda yok sayamayız.

Örneğin kullandığımız dildeki göstergelerin birçoğu bizden önce oluşturulmuş kalıplar ve biz bunları hazır olarak buluyoruz ve onları kullanarak bu göstergelerin oluşturulduğu düşünce iklimine katılıyoruz. Bu büyük oranda dilin devingen bir özellik taşımasından kaynaklanıyor. Dil canlı bir varlık olduğu için sürekli değişiyor, tazeleniyor; eski göstergeler günümüze taşınıyor yenileri oluşturuluyor ve bunlar etkileşime giriyorlar.

Bir başka cihetten bakacak olursak dilin uzlaşsalsal ve toplumsal bir olgu olması onun özünü açıklayacak nitelikte. Dil her şeyden önce belli bir toplum içinde ve onların ortak kabulleriyle ortaya çıkıyor. Örneğin trafik ışıkları: kırmızı ışık dur, sarı ışık hazır ol ve yeşil ışık geç anlamına geliyor. Neden kırmızı ışıkta değil de yeşil ışıkta geçiyoruz ya da neden sarı ışıkta durmuyoruz da kırmızı ışıkta duruyoruz.

Buradaki göstergelerin anlamını belirleyen nedir. Göstergelerin anlamını belirleyen bunlar arasındaki farklılıklar üzerindeki toplumsal uzlaşın olsa gerek. Toplumsal ve uzlaşsalsal olması dilin en önemli özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkıyor. Sonuç olarak dil insanlığın bir parçası ve insanlıkla yaşıt bir olgu. Bunun yanı sıra zihinsel ürünlerin şekillendiricisi ve geleceğe taşıyıcısı da. Bu anlamda her dil kendi başına insanlığın geldiği son merhaleyi gösterebilecek bir varlık.

<http://www.genbilim.com/content/view/1546/38/>